

Ensamstående mammor som studerar – en bortglömd grupp

Det finns ingen statistik över antalet ensamstående mammor som studerar. Ändå borde vi uppmärksamma denna grupp som ofta har det tufft både ekonomiskt och på andra sätt – men ändå gör ett hästjobb för sina barn. Pernilla Wangberg vet hur det är.

Ensamstående mödrar toppar listan över de mest ekonomiskt utsatta familjegrupperna i Sverige. Enligt SCB var år 2010 var femte mamma ensamstående. SCB:s visade även att de som endast hade en gymnasieutbildning var i klar majoritet bland ensamstående mammor.

Det är påvisat att barn som har föräldrar som studerar på högskolenivå själva blir mer studiemotiverade. Att utbildning oftast leder till en säkrare ekonomi, det vet vi sedan gammalt. Statistik på antal ensamstående mammor som studerar var inte lika lätt att hitta. I ett telefonsamtal med en anställd på Universitets- och högskolerådet, framkom att inte heller denne kunde finna några sådana siffror. Är inte det underligt?

Om vi vet allt det här; varför pratar vi då aldrig om hur vi ska stärka dessa mammor och ge incitament till studier?

Under min tid på Socionomprogrammet, och under tidigare kurser, har gruppen barn till ensamstående mammor ständigt illustrerats som en tårtbit i ett cirkeldiagram över de mest utsatta grupperna i samhället.

Jag har under mina studieår vridit mig i stolen var gång våra barn placeras i kluster som offer, när deras enda gemensamma nämnare är att de har mammor som är ensamstående. Samma slitna bild av sjukskrivna och slutkörda ensamstående mammor, vars barn ofta mår dåligt eller lider av omsorgsbrist på grund av att de lever med denna mamma, målas upp för oss som en

självklarhet.

Det är som att ödet redan är bestämt för dessa barn, och det har bestämts av osunda normer och ojämlikhet i vårt samhälle. Något vi aldrig diskuterar och om vi gör det tar alltid diskussionen slut eller ändrar riktning och fokus. Är det för att det är en kvinnofråga, kan man undra. Förmodligen. Den ensamma mamman förblir en stereotyp.

Jag och dotterns pappa separerade tidigt. Jag slet hund på restaurang och pendlade två timmar om dagen. Lämnade alltid först på förskolan, hämtade alltid sist. När jag till slut sa upp mig från mitt låglönearbete och bokstavligen kastade förklädet i ansiktet på chefen, precis som de gör på film tänkte jag att jag skulle börja jobba fackligt. En dag skulle jag sätta dit arbetsgivare som beter sig som skit mot sina anställda, precis som han gjorde. Hur, visste jag inte.

Att som nybliven ensamstående mamma säga upp mig, utan rika släktingar, med en svindyr hyra och ett obefintligt bostadsbidrag (jag och dottern bodde för stort), det måste jag erkänna var modigt av mig. Jag vet inte vad det var som drev, men det var starkt.

En fiskbullevarldag på väg till campus stötte jag en ensamstående mamma jag tidigare intervjuat i ett projekt. Det var påsklov, men dottern var på fritids som hon alltid är under skolloven. Jag hade knappt sovit en blund natten innan, bara ältat och grubblat över hur jag skulle få ekonomin att gå ihop över sommaren. Man får ju som student inget studiemedel från CSN då.

Ångesten över att behöva lämna henne på sommarfritids och spendera sitt sommarlov vid plaskdammen rev i mig. Varför gjorde jag det? Varför började jag plugga? Hade jag inte gjort det hade jag i alla fall haft betald semester. Inte konstigt att ensamstående mammor väljer att inte studera om de aldrig kan vara lediga med sina barn, tänkte jag uppgivet.

Mamman kramade om mig glatt. Vi hade tidigare när vi setts haft tolk, då hennes svenska är nästintill obefintlig. Hon frågade mig vad jag gjorde och jag sade att jag studerar till socionom. Hon sken upp och sa på knackig svenska och fyllde i med kroppsspråk att hon så väldigt gärna ville börja studera på högskola som jag gör.

Hon ville bli sjuksköterska. Hon berättade att hon hört om Sverige innan hon kom hit, att utbildning är gratis här. Jag frågade om hon gick på SFI och hon sade att hon skulle börja om en månad. Hon hade varit sjukskriven i åtta månader på grund av djup depression och trauma från flykten hit. Nu kände hon sig bättre, sa hon. Hon såg sliten ut. Trött och grå. Men hon log och sa – nurse! Och pekade på sig själv, stolt.

Jag hade inte hjärta att säga till henne att jag samma morgon vaknat och gråtit över stress med skolarbete och tröttheten en ensamstående mamma känner. Jag ville inte släcka hennes gnista genom att säga hur tufft det kommer att bli, för det är tufft att vara ensamstående och studera heltid.

Jag är själv fortfarande tveksam till om det varit värt all möda och slit. Det här samtalet skedde utanför arbetstid, som tur var. Så jag peppade henne och önskade lycka till. Hon blev jätteglad. Hon såg ju att jag hade "lyckats".

Men där och då ville jag faktiskt bara, av ren och pur dygd avråda henne från att försöka skaffa sig ett bättre liv genom studier. "Du har inte de rätta förutsättningarna, jag tycker att det är svårt och jag har ändå språket med mig". Det var nästan så att jag ville skrika åt henne: "Men fattar du inte? Det är för svårt för sådana som oss!". Men jag gjorde inte det. Jag ville låta henne vara glad och inte berätta om tårtbiten som inte finns. Att gruppen ensamstående mammor som studerar inte finns.

Jag är ju inte i mål än och jag är ändå född svensk och har läst engelska sedan fjärde klass. Jag har dessutom ett

förstahandskontrakt och *numer* en relativt balanserad ekonomi. Den här mamman har bott på "hotell" med sin dotter det senaste året. Nu har hon fått ett korttidskontrakt inom ett privat bostadsföretag som hyr ut boenden till kommunerna. Där får de bo ett år, med chans till sex månaders förlängning. Mamman uttrycker hopp. "Nu kommer det bli bra! Jag vill bli som dig!", utbrister hon.

Hennes bild av mig och mina studier var en helt annan än den jag själv hade den här fiskbulle vardagen. En naiv bild. Samtidigt blir jag högröd av ilska varenda gång "ensamstående mammor", eller "utsatta barn till ensamstående mammor" dyker upp i det där cirkeldiagrammet. Det är inte alltid så! Och vad ska vi göra åt saken, framförallt? Här någonstans är det ju fel.

Det har varit tufft att studera dessa fem år. På alla sätt. Jag har genomgått en personlig metamorfos samtidigt som jag och dottern har levt på nudlar och envishet. Till mina "rötter" kan jag knappt komma med råd längre, folk som alltid kommit till mig för att prata om allt.

Även om jag någon gång blir bedd om råd, eller pratar på djupet med någon från dåtiden får jag oftast höra suckar och skratt. Och om jag försöker diskutera utifrån sociologiska och psykologiska teorier gällande exempelvis våra relationer, vår plats i samhället, betydelsen av intersektionella strukturer etcetera får jag höra "kom inte med dina fina ord du lärt dig i skolan".

Som första akademiker i släkten stötte jag alltså även på patrull i mitt sociala liv, med vänner och familj. För min dotter är jag dock den där goda förebilden som inspirerar henne till att själv vilja lära sig om världen och och trivas i skolan. Alltså ett levande bevis på att studiemotivation går i arv även från oss ensamstående mammor!

Det är nästan så att jag tror att "den osynliga handen" vill

ha kvar barn till ensamstående, lågutbildade mammor som en del av tårtan över de mest utsatta i samhället, vad skulle det annars pratas om på Socialhögskolorna? Bättre kanske att låta oss förbli en stereotyp så att vi kan lära våra socionomstudenter empati. Lättare kanske än att gå in och ge ensamstående och kunskapstörstiga mammor hjälp och stöd.

Våra barn ska inte utmålans som offer i och av samhället, när varken läroverken eller välfärdssystemet lägger två strån i kors för att ge oss det extra support vi behöver för att få en rättvis chans till en högskoleexamen.

Pengar till exempel. Varför får inte ensamstående studerande med barn ett extra bidrag under sommaren? Varför måste vi lämna bort våra barn och jobba, när de som arbetar får semester?

Visst, vi kan söka försörjningsstöd enligt Lagen om försörjningsstöd, men handläggningstiderna är långa och dessutom måste du befinna dig på ett jobbsökartorg varje dag i väntan på beslut och så länge du uppbär försörjningsstöd. Till jobbtorget får du inte ha med barn.

Eller tid? Varför får dyslektiker två timmar/dagar extra skrivtid vid examinationer när vi föräldrar får tre sidor extra skrivuppgift samt risk för att inte få fortsatt studiemedel om vi missar ett obligatoriskt seminarium eller en tenta för att vi måste vara hemma med sjukt barn?

Hade jag inte varit ensam med barn hade jag garanterat haft mer tid till mina studier. Både familjeliv och studier fick istället stryka på foten och istället för att vilja skriva högsta betyg på tentor och fördjupa mig ordentligt i de ämnen jag läste, blev min strävan att bara bli godkänd. Stress över tidsbrist och pengabrist tog helt klart bort glädjen i den pedagogiska processen.

Det här är bara några av många exempel på de strukturella motgångar jag stött på under de här åren som student och ensam

mamma. Därför är jag så ofantligt trött på att vara en plupp i en bortglömd grupp som plockas fram när man ska illustrera exempel på varför det går sämre för vissa barn än andra.

Det är väl inte så konstigt om ensamstående mammor aldrig får en rättvis chans att förverkliga sig genom studier? Det är heller inte så konstigt att barnen till dessa mammor mår dåligt, om de har en mamma som är ledsen och känner att hon inte har möjlighet att skaffa sig en utbildning som leder till ett bättre arbete och tillvaro för dem.

Stötta mamman innan man måste hjälpa barnet, för sjutton! Det här skaver i mig. Min etiska kompass snurrar utan kontroll. Vi är inga offer, men vi lever under ojämlika förhållanden och jag förstår men jag vill inte förstå varför "ensamstående studerande mammor"- tårtbiten inte finns på några power points på våra högskolor. Det är så ofantligt synd, vi är så många i denna bortglömda grupp som vill titta på stjärnhimlen istället för att räkna riskorn (slarvigt citerat Sara Danius ur Husmoderns död).

Med bläck av tårar signerar jag denna text.

Text: Pernilla Wangberg, socionom

Foto: Charlotte 90T, Flickr